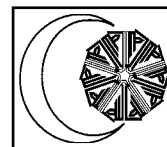

mu uvećati okrutnost i oholost; ko se druži sa ženama, Allah će mu uvećati neznanje i pohotu; ko se druži s djecom, Allaha će mu uvećati igru i šalu; ko se druži s grešnicima, uvećat će mu se smionost ka grijehu, a odgađat će tevbu; ko se druži s dobrima, uvećat će mu se želja za pokornošću; ko se druži sa učenjacima, uvećati će mu se znanje i bogobožnost;

19) Uzvišeni Allah podučio je sedam pojedinaca sa sedam stvari:

- a) Adema je podučio svim imenima: I pouči On Adema imenima stvari;
- b) Hidra je podučio intuitivnoj spoznaji (el-firasa): ...i poučili smo ga onom što samo znamo Mi! (El-Kehf, 65);
- c) Jusufa, a.s., podučio je tumačenju snova: Gospodaru moj! Ti si mi vlast dao i tumačenju snova me naučio! (Jusuf, 101);
- d) Davuda, a.s., podučio je pravljenju pancira: I naučismo ga da izrađuje pancire (El-Enbija, 80);
- e) Sulejmana, a.s., podučio je govoru ptica: "O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičije glasove..." (En-Neml, 16);
- f) Isaa, a.s., podučio je Tevratu i Indžilu: I poučit će ga pismu i mudrosti, i Tevratu i Indžilu (Alu Imran, 48);
- g) Muhammeda, a.s., podučio je Šerijatu i tevhidu: ...i uči te onome što nisi znao (En-Nisa, 113); ...i Knjizi ih i mudrosti učiti... (El-Bekara, 129); Milostivi, poučava Kur'anu (Er-Rahman, 1-2).

Prijevod s arapskog:
Almir FATIĆ

husejin omerović

religijske slobode pripadnika oružanih snaga u državama ex Jugoslavije*

Uvod

Disolucijom bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), njene dotadašnje federalne jedinice (republike) postale su međunarodno priznate, samostalne i nezavisne države. Oružane snage ovih država ustrojene su prema Ustavu, odnosno Zakonu o odbrani kojim je regulisana i oblast religijskih sloboda pripadnika njihovih oružanih snaga, a što je, između ostalog, i predmet mog magistarskog rada.

Ovaj naučno-istraživački rad obuhvatio je dostupne, odnosno relevantne podatke i informacije o dosadašnjem stepenu institucionalnog regulisanja religijskih sloboda u novonastalim državama iz ex Jugoslavije.

Bosna i Hercegovina

Ustavom Bosne i Hercegovine zagarantovano je pravo svim njenim građanima na ispoljavnje vjerskih osjećanja.¹

Kada je riječ o pravima pripadnika oružanih snaga na izražavanje vjerskih osjećanja i sloboda, ona su regulisana zakonima o odbrani Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine i Zakonom o službi u oružanim snagama.

* Izvod iz magistarskog rada Husejina Omerovića pod naslovom Ljudska prava i građanske slobode pripadnika oružanih snaga u državama ex Jugoslavije, odbranjenog na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu dana 06.02.2008. godine.

¹ Član II, Ustava Bosne i Hercegovine glasi: sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine imaju pravo na, pored ostalog, slobodu misli, savjesti i vjere.

Ovi zakoni daju mogućnost institucionalnog regulisanja postavljenja oficira za vjeru unutar jedinica oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Tako, u skladu sa zakonskom regulativom, u oružanim snagama Republike Srpske, za sada, djeluje samo pravoslavni kapelan zbog činjenice da su pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS), uglavnom, pripadnici srpske nacionalne skupine.

Tu dužnost obnašaju lokalni sveštenici koji se, po potrebi, angažuju od vojnih organa. Njihov je angažman, pretežno, u funkciji obavljanja misa i drugih vjerskih obreda za potrebe vojnika vjernika. Dakle, u Vojsci Republike Srpske ne postoji vjerska služba, za razliku od Federacije BiH, gdje je institucionalno riješeno pitanje vjerskih sloboda pripadnika oružanih snaga.

Vojska Federacije BiH sastoji se od bošnjačkih i hrvatskih jedinica, kao i integriranih jedinica u kojima djeluju oficiri za vjeru (imami i kapelani).

Kada je riječ o institucionalnom regulisanju vjerskih sloboda pripadnika Vojske Federacije BiH, one su, u skladu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a prema Ustavu BiH i Zakonu o odbrani Federacije Bosne i Hercegovine definirana Sporazumom, odnosno Pravilnikom nadležnih organa.

Naime, Zakonom o odbrani Federacije BiH, dato je pravo pripadnicima Vojske Federacije da mogu obavljati religijske aktivnosti, u skladu sa specifičnostima svake od vjera.²

Na osnovu Zakona o službi u Oružanim snagama BiH, Članom 27, precizno su definisana prava i slobode pripadnika

² Prema Članu 58, Poglavlje 9, Zakona o odbrani Federacije BiH, pripadnici Vojske Federacije mogu obavljati religijske aktivnosti sukladno specifičnostima svake od vjera. Organizacija i obavljanje religijskih aktivnosti iz stavka 1. ovog člana temelje se na načelu individualne slobode izražavanja i obavljanja vjerske službe pripadnika Vojske Federacije. Organizacija vjerskih aktivnosti Vojske Federacije prvenstveno se temelji na objektivnim vojnim potrebama. Zabranjeno je diskriminisati regruta, profesionalnu vojnu osobu i civilnu osobu na službi u Vojsci Federacije na temelju religijske ili etničke pripadnosti. Vojska Federacije bit će identificirana kao određene jedinice Vojske Federacije, te prethodna religijska ili etnička određenost jedinice ne može biti korištena za zvaničnu službenu identifikaciju vojnih jedinica Vojske Federacije. Federalno ministarstvo odbrane, u saradnji s religijskim zajednicama, propisuje organizaciju i način funkcioniranja religijskih aktivnosti unutar Vojske Federacije.

oružanih snaga Bosne i Hercegovine na prakticiranje vjerskih potreba.³

Kroz organizacijsko-formacijsku strukturu Vojske Federacije BiH omogućeno je educiranje u vjerskom smislu i prakticiranje vjere. Za usluge reguliranja vjerskih pitanja u Vojsci Federacije BiH formacijski su postavljeni oficiri za vjeru. U okviru Armije Republike BiH bili su uposleni imami, a u HVO-u kapelani. Oni su angažovani u službama, odnosno jedinicama od nivoa Federalnog ministarstva odbrane, korpusa, brigada do bataljona. Formacijski su bili u sastavu Odsjeka za informiranje, zajedno s oficirima za informiranje i oficirima za kulturu i sport. U Federalnom ministarstvu odbrane formiran je Ured vojnog muftije i Ured katoličkog vojnog dušobrižništva.

U većini kasarni bile su osigurane adekvatne prostorije za obavljanje vjerskih potreba, gdje su navedeni oficiri za vjeru, osim regulisanja potrebnih sadržaja, predvodili molitve i druge vjerske manifestacije.

Za vojnike koji pripadaju drugim vjerskim skupinama u Federaciji BiH (pravoslavna, jevrejska, adventistička itd.) nisu osigurane adekvatne prostorije, niti oficiri za vjeru jer se radi o relativno malom broju pripadnika, ali im je omogućeno da nesmetano i ravnopravno upražnjavaju svoja religiozna osjećanja, kako u okviru vojnih prostorija, tako i u vjerskim objektima koji su izvan vojne organizacije.

U Hrvatskom vijeću obrane, postoje kapelani, i tu dužnost vrše katolički svećenici. Način njihova rada identičan je kapelanstvu kakvo postoji u Vojsci Republike Hrvatske. Poseban vojni ordinarijat ustanovljen je po principima Vatikana i ima svog biskupa koji je nezavisan od postojeće strukture katoličke crkve u Hrvatskoj. Kapelani, uglavnom, organiziraju da vojnici i časnici, vjernici katoličke vjeroispovijesti, nedjeljom budu na svetim misama. Radnim danom kapelani vrše ispovjed u kapelama

³ Vojno lice ima pravo obavljanja vjerskih aktivnosti u cilju ostvarivanja vjerskih sloboda u skladu sa specifičnostima svake od vjera. Organizacija i obavljanje vjerskih aktivnosti iz stava 1 ovog člana zasnivaju se na principu individualne slobode izražavanja i obavljanja vjerske službe pripadnika oružanih snaga. Organizacija vjerskih aktivnosti u oružanim snagama zasniva se na objektivnim vojnim potrebama. Ministarstvo odbrane, u saradnji sa zakonom priznatim crkvama i vjerskim zajednicama, propisuje organizaciju i način funkcioniranja vjerskih aktivnosti unutar oružanih snaga i osigurava ostvarivanje vjerskih sloboda, kako je to utvrđeno u stavu 1 ovog člana.

u vojarnama, posjećuju bolesne i po potrebi služe pogrebne mise. Biskupska konferencija katoličke crkve u BiH, koju sačinjavaju vrhbosanski nadbiskup, pomoćni biskup vrhbosanski, te mostarski i banjalučki biskupi, vodi računa o kapelanskoj službi u HVO-u, a posebno o adekvatnoj vjeronauci u vojsci. Budući da se najveći dio Prvog gardijskog zbora (korpusa) HVO-a nalazi na području Hercegovine, vojni kapelani su uglavnom u nadležnosti Mostarske biskupije i mjesnog biskupa monsinjora Ratka Perića.⁴

Pripadnici oružanih snaga Federacije BiH koji ne iskazuju potrebe za vjerskim sadržajima (ateisti), kojih, iz prirodnih razloga, ima značajan broj, uživaju tretman slobodnih i ravnopravnih građana, odnosno vojnika.

Federalno ministarstvo odbrane BiH, u saradnji s religijskim zajednicama, a u skladu sa zakonskom legislativom, propisalo je način funkcioniranja religijskih aktivnosti unutar Vojske Federacije i određivalo personalnu strukturu kadrova za regulisanje vjerskih potreba pripadnika oružanih snaga. U tom kontekstu, potpisani su sporazumi o funkcioniranju dušobrižništva vjernika rimokatolika, između Federalnog ministarstva odbrane (FMO) i predstavnika katoličke crkve u Bosni i Hercegovini.⁵

Za istaći je da se spomenuti sporazum odnosi samo na područje Vrhbosanske nadbiskupije, dok je dana 16.12.2004. godine potpisan Sporazum o funkcioniranju dušobrižništva vjernika rimokatolika, pripadnika Vojske Federacije BiH, između Banjalučke biskupije i Federalnog ministarstva odbrane, od banjalučkog biskupa Franje Komarice i federalnog ministra

⁴ Đuro Kozar, AIM Sarajevo, WED, 19 MAY 1999, 12:54:29 GMT.

⁵ Potpisan je Sporazumom broj: 135/04, Ur. broj: 15-46-1-2077/04, od 24. 11. 2004. godine između Vrhbosanske nadbiskupije i Federalnog ministarstva odbrane o funkcioniranju dušobrižništva vjernika rimokatolika pripadnika Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije BiH na području Vrhbosanske nadbiskupije, koji su potpisali vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić i federalni ministar odbrane Miroslav Nikolić. Time je otvorena mogućnost da se na organizovan i institucionalan način prime katolički svećenici u vojne strukture Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj sporazum potpisan je na temelju Članka 58., stavka 6. Zakona o odbrani Federacije BiH ("Službene novine" Federacije BiH, broj: 34/04). Inače, Vrhbosanska nadbiskupija je svojim aktom broj: 1508/2000, od 16.10.2000. godine uspostavila Dušobrižništvo vojske na području Vrhbosanske nadbiskupije (Sporazum, Član 3), ("Oslobođenje", 25.11.2004. godine), 11.

odbrane Miroslava Nikolića.⁶ Navedeni sporazumi su privremenog karaktera i bit će na snazi sve dok Bosna i Hercegovina ne potpiše Sporazum sa Svetom Stolicom o trajnom rješenju dušobrižništva na području cijele Bosne i Hercegovine.

Budući da su spomenuti sporazumi praksa i činjenica u svim demokratskim zemljama Evrope i svijeta, za očekivati je da će se ovo pitanje regulisati potrebnim zakonskim okvirima u skorije vrijeme. Potvrda ovoj procjeni može biti i u činjenici da je Republika Hrvatska potpisala Ugovor o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi RH, sa Svetom Stolicom 19.12.1996. godine, dok je 25.04.1997. godine Sveta Stolica u Vatikanu dekretom Qui Succesimus Zbora za biskupe osnovala Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj.

Na osnovu Protokola o organiziranju i funkcioniranju vjerske službe muslimana u Federalnom ministarstvu odbrane i Vojski Federacije BiH, koji su potpisali reisu-l-ulema prof. dr. Mustafa ef. Cerić i zamjenik ministra gosp. Sakib Mahmuljin, koji je utemeljen članom 64. Zakona o odbrani Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH broj: 15/96, donesen je privremeni pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Vojnog muftijstva, broj: 03-02-2-1558100, od 25.09.2000. godine, od zamjenika ministra.

Ovim pravilnikom uređene su nadležnosti i unutrašnja organizacija Vojnog muftijstva, sistematizacija radnih mjesta, broj izvršilaca, potrebna školska sprema, način rukovođenja Vojnim muftijstvom, ovlaštenja i odgovornosti oficira za vjeru u obavljanju poslova.

Na temelju navedenih dokumenata doneseno je i Uputstvo o osiguranju uvjeta za organizaciju vjerskog života muslimana u Federalnom ministarstvu odbrane i Vojski Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 16, od 02.10.2000. godine, od zamjenika ministra.⁷

U dosadašnjoj reformi Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, vjerska je služba, još uvijek, ostala na nivou entitetskih

⁶ "Oslobođenje", 16.12.2004. godine, str. 2.

⁷ Federalno ministarstvo odbrane, Priručnik za rad imama u vojsci, Sarajevo, 2002. godine.

vojski. U toku su intenzivne aktivnosti na planu struktuiranja ove službe na nivou oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Da postoji potreba, a i spremnost za integraciju entitetskih vjerskih službi u Vojsci BiH, ukazuje i obraćanje ministra odbrane Republike Srpske gosp. Milovana Stankovića dopisom broj. 8-01-80-136/05 od 02.09.2005. godine ministru odbrane BiH gosp. Nikoli Radovanoviću. Naime, ministar Stanković, ovim dopisom tražio je dinamiziranje aktivnosti na planu ustroja vjerske službe na nivou države Bosne i Hercegovine, kako bi se izbjegli propusti iz oblasti vjerskog segmenta u vojsci. Ministar Stanković posebno se, tom prilikom, osvrnuo na propuste prilikom pripreme jedinice iz Republike Srpske za slanje u vojnu misiju u Irak, pri čemu nije bilo organizovane vjerske službe za pripadnike pravoslavne vjeroispovijesti, koji su bili prinuđeni da individualno obave vjerske pripreme za ovaj složen zadatak.⁸

Važno je istaći da je postignuta načelna saglasnost na nivou vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini i Ministarstva odbrane BiH u pogledu organizacije i načina funkcioniranja vjerske službe u Ministarstvu odbrane BiH. Tako je pripremljena i usaglašena potrebna zakonska dokumentacija (regulativa), koja će uskoro biti prezentirana ministru odbrane BiH i vjerskim poglavarima u Bosni i Hercegovini na verifikaciju, odnosno stavljanje potpisa.⁹

Prema usaglašenom Pravilniku o organizaciji i načinu funkcioniranja vjerske službe u Ministarstvu odbrane i Oružanim snagama BiH, član 5, crkve i vjerske zajednice u Bosni i Hercegovini svoju obavezu prema vjernicima u Ministarstvu odbrane i Oružanim snagama BiH pojedinačno ostvaruju kroz organizacijsku strukturu MO i OS BiH, odnosno vjersku službu, koju čine sljedeće samostalne cjeline:

⁸ Dopis Ministarstva odbrane Republike Srpske br. 8-01-80-136/05 od 02.09.2005. godine.

⁹ Pravilnik o organizaciji i načinu funkcioniranja službe u Ministarstvu odbrane BiH i oružanim snagama BiH, Sporazum o uspostavi, organiziranju i načinu funkcioniranja Vojnog muftijstva kao sastavnog dijela jedinstvene vjerske službe u Ministarstvu odbrane i Oružanim snagama BiH, Sporazum o uspostavi, organiziranju i načinu funkcioniranja katoličkog dušobrižništva kao sastavnog dijela jedinstvene vjerske službe u Ministarstvu odbrane BiH, Sporazum o uspostavi, organiziranju i načinu funkcioniranja pravoslavnog dušebrižništva kao sastavnog dijela jedinstvene vjerske službe u Ministarstvu odbrane BiH.

- a) Vojno muftijstvo, kojim rukovodi vojni muftija,
- b) Pravoslavno dušebrižništvo, kojim rukovodi nastojatelj,
- c) Katoličko dušobrižništvo, kojim rukovodi ravnatelj,
- d) organizacijsku cjelinu ostalih vjerskih zajednica.

Organizacijska cjelina ostalih vjerskih zajednica konstituisat će se kada broj vjernika pripadnika OS BiH bar jedne od ostalih registrovanih crkava i vjerskih zajednica pređe procenat od 2% od ukupnog broja pripadnika OS BiH i kad ta registrovana crkva ili vjerska zajednica zvanično podnese Ministarstvu odbrane BiH zahtjev za formiranje organizacijske cjeline. Do tada se ova formacija neće popunjavati.

Sudeći prema dosadašnjem razvoju događaja u smislu primjene vjerskih prava i sloboda u okviru oružanih snaga Bosne i Hercegovine, može se procijeniti da su osigurane potrebne pretpostavke od državnih organa, i to u skladu s evropskim standardima. Potvrda ovakvom zaokretu u pogledu uvođenja vjerske službe u Oružane snage Bosne i Hercegovine svakako je opredjeljenje BiH za priključenje evroatlantskim integrativnim procesima, a jedan od zahtjeva za pristup njima jeste zastupljenost vjerskih institucija u određenim oružanim snagama. Na osnovu toga, politički činioци u saradnji s vjerskim zajednicama u BiH preuzeli su veoma odgovornu obavezu spram kreiranja ambijenta za realizaciju ovog prava u oružanim snagama Bosne i Hercegovine.¹⁰

Pored davanja prava pripadnicima oružanih snaga za ispoljavanje vjerskih sadržaja, nerijetko se organizuju i vjerske manifestacije, kako u zemlji, tako i u inozemstvu, na kojima pripadnici Vojske Bosne i Hercegovine uzimaju aktivnog učešća. Tako su, prilikom proslave Katoličkog dana srednje Evrope na Kupresu¹¹, koji je upriličen 21. maja 2005. godine, uz prisustvo vjernika iz sedam srednjoevropskih zemalja: Poljske, Slovačke, Češke, Mađarske, Austrije, Slovenije i Hrvatske učešće uzeli i

¹⁰ Kada se na bilo koji način tretira rad u vojsci, tada se trebaju imati u vidu različitosti ljudske naravi koje dotiču i upotrebljavaju oružje kojim mogu da čuvaju ili ugrožavaju živote ljudi i svih drugih u stvorenom svijetu. Prema tome, važno je kakva će vojska izgledati i kakve naravi će snagu oružja upotrebljavati. (Priručnik za rad imama, Federalno ministarstvo odbrane, Sarajevo, 2002., str. 9.

¹¹ Bilten Federalnog ministarstva odbrane (FMO) br. 05, majsko izdanje 2005. godine.

pripadnici Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije na čelu s velečasnim Tomom Kneževićem, ravnateljem Katoličkog vojnog dušobrižništva.

Pored toga, Vojska Federacije BiH dala je puni doprinos u logističkoj potpori, a na spomenutoj manifestaciji nastupio je i Vojni orkestar 1. gardijskog zbora Vojske Federacije Bosne i Hercegovine.

U sličnom kontekstu, i pripadnici bošnjačke komponente Vojske Federacije BiH svake godine uzimaju aktivno učešće u obilježavanju godišnjice Ajvatovice (28. jun), kao i u nekim drugim prilikama, gdje na prigodan način ispoljavaju svoje vjerske slobode.

U Vojsci Republike Srpske upražnjavaju se, također, aktivnosti vjerskog sadržaja, prilikom značajnijih vjerskih praznika. Posebna pažnja posvećuje se krsnoj slavi, gdje se, uz obavezni vjerski program, daje ukupni pečat ovom događaju. Tako je 28.06.2005. godine obilježena krsna slava širom Republike Srpske, dok je centralna proslava Vidovdana, krsne slave Vojske Republike Srpske obilježena u kasarni "Kozara" u Banjoj Luci, gdje su, lomljenju slavskog kolača, prisustvovali i pripadnici Skupštine i Vlade Republike Srpske Dušan Stojčić i Pero Bukejlević, ministar policije Darko Matijašević, te veći broj penzionisanih starješina i oficira u službi.¹² Da vjerska dimenzija u Vojsci BiH dobiva i internacionalni karakter, govori i činjenica da je oko 60 pripadnika Vojske Federacije i Ministarstva odbrane Federacije Bosne i Hercegovine sudjelovalo na tradicionalnom 47. vojno-redarstvenom hodočašću u francuskom Gospinom svetištu Lurdu. Interesantno je naglasiti da je poziv za sudjelovanje na ovakvoj manifestaciji uputila Vojna biskupija Francuske preko veleposlanstva Francuske u Bosni i Hercegovini. Inače, spomenuto vojno hodočašće za vojnike katolike iz cijelog svijeta održalo se pod motom "Vojna služba i stavovi vojnog ustrojstva". Molitve i drugi sadržaji vojnog hodočašća odvijali su se od 27. do 30. maja 2005. godine.

Pripadnike Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije predvodili su ministar odbrane FBiH gosp. Miroslav Nikolić, zapovjednik 1. zdruga Vojske Federacije brigadir Ilija

¹² "Nezavisne novine", 29.06.2005. godine, str. 12.

Petrović i ravnatelj Ureda katoličkog vojnog dušobrižništva velečasni Tomo Knežević.

Kolike su mogućnosti vjerske dimenzije na planu vraćanja povjerenja među pripadnike vojski u Bosni i Hercegovini govori i primjer tradicionalnog obilježavanja Bitke na Monte Meleti u Austriji, odnosno komemoracije, gdje su sahranjeni pripadnici bosanske vojske koji su se u Prvom svjetskom ratu borili na strani Austro-Ugarske. Naime, dana 05.06.2005. godine, po prvi put, zajednička vojna delegacija iz Bosne i Hercegovine, u okviru Društva Austrija - Bosna i Hercegovina, prisustvovala je činu komemoracije na brdu Monte Meleti, gdje su 1916. godine, prilikom njegovog osvajanja, poginula 202 pripadnika druge bosanske regimente. Pored tada aktivnih pripadnika vojske, među posjetiocima su bili i penzionisani generali Nedžad Ajnadžić, Sulejman Vranj, iz Federacije, i Novica Simić, iz Republike Srpske.¹³

Republika Hrvatska

Ustavom Republike Hrvatske, Član 40, jamči se sloboda savjesti i vjeroispovijesti i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja.

Naime, Vlada RH donijela je u julu mjesecu 2002. godine Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, kojim se, u određenoj mjeri, određuje pravni status vjerskih zajednica. Istim je zakonom utemeljena i Vjerska služba u vojsci, odnosno prava njenih pripadnika na slobodno ispoljavanje vjerskih osjećanja unutar vojnih institucija. Do sada je pravno i praktički regulisano pitanje vjerskih prava i sloboda katolika, pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, dok su prava ostalih, uglavnom, regulisana internim pravilnicima.

Prema dokumentima Vojnog ordinarijata Republike Hrvatske, Sveta Stolica i Republika Hrvatska su 19.12.1996. godine u Zagrebu potpisale Ugovor o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske. Sveta Stolica je, poslije razmjene ratifikacijskih alata 09.04.1997. godine u Vatikanu, dekretom Qui Successimus Zbora za biskupe od 25.04.1997. godine, osnovala Vojni ordinarijat u

¹³ "Dnevni avaz", 06.06.2005. godine, str. 9.

Republici Hrvatskoj. Dopisom Apostolske nuncijature u Hrvatskoj od 20.03.1998. godine obavješten je mons. Juraj Jezerinac da od 07.03.1998. godine ne nosi više naslov naslovnog biskupa Strumice, nego Vescovo Ordinarlo Militare per la Croazija, a dekretom Omnium Ecclesiarum sollicitudine Zbora za biskupe, od 22.09.1998. godine, odobren je Statut Vojnog ordinarijata Republike Hrvatske. Istovremeno, Vojni ordinarijat predočio je Zboru za biskupe Pravilnik o ustrojstvu i djelovanju Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj, koji je potpisan u Zagrebu 03.12.1998. godine od predsjednika Hrvatske biskupske konferencije (HBK) i ministara odbrane i unutarnjih poslova. Time je zaokružen pravni put ustrojavanja Vojne biskupije i Ordinarijata u Republici Hrvatskoj.

Ipak, povjesno gledajući, skrb crkve za vojnike i policajce na području Republike Hrvatske započela je daleko prije potpisivanja Ugovora o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske između Svete stolice i vlade Republike Hrvatske. Naime, već 24.09.1991. godine, u početku agresije na Republiku Hrvatsku, njen predsjednik Franjo Tuđman upućuje predsjedniku Biskupske konferencije molbu da se pobrine za duhovnu skrb branitelja, koji su u tim danima, kao dragovoljci s kunicom u ruci, odlazili na prvu crtu braniti domovinu. Te godine 07. oktobra predsjednik Biskupske konferencije odgovara da su hrvatski biskupi zaključili da se imenuje ravnatelj dušobrižništva vojnika u Republici Hrvatskoj pomoćni biskup zagrebački mons. Juraj Jezerinac. Inače, prema izvorima Vojnog ordinarijata, u vrijeme domovinskog rata u periodu 1991-1995. pastoralno bilo je uključeno oko 160 svećenika u pastoral vojnika.¹⁴

Ingerencije Vojnog ordinarijata i njegovi članovi

Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj izjednačen je s biskupijom, a pod vlast njegovog upravljanja spadaju:

- a) vojnici i pripadnici redarstvenih službi, te druge osobe, stalne u oružanim snagama i redarstvenim službama Republike Hrvatske;

- b) članovi njihovih obitelji, tj. bračni drugovi i njihova djeca, pa i ona koja su punoljetna, ako žive s roditeljima u istom domu, kao i njihova rodbina i ostale osobe koje s njima dijele isto prebivalište;
- c) kadeti vojnih škola i škola redarstvenih službi, kao i oni koji obavljaju službu u vojnim ustanovama ili ustanovama redarstvenih službi;
- d) svi vjernici, muškarci i žene, makar bili i članovi neke redovničke ustanove, koji stalno obavljaju službu koju im je povjerio Vojni ordinarijat ili im je za nju dao svoju saglasnost.¹⁵

Religijske slobode pripadnika ostalih manjinskih naroda u oružanim snagama Republike Hrvatske

Svi pripadnici oružanih snaga Republike Hrvatske iz redova manjinskih naroda, u skladu s Ustavom i Zakonom o odbrani Hrvatske, imaju pravo na slobodno prakticiranje religijskih sloboda, na način da im se omogući odlazak u vjerske objekte, obilježavanje praznika/blagdani u krugu porodice, osiguranje ishrane u skladu s principima određene religije i druge aktivnosti iz domena segmenta religije.

U dosadašnjem egzistiranju oružanih snaga Republike Hrvatske, pripadnicima oružanih snaga iz reda manjinskih naroda osigurane su pretpostavke prakticiranje vjerskih potreba. Naime, prema riječima glavnog imama Zagrebačke džamije Aziza efendije Hasanovića¹⁶, muslimani, pripadnici oružanih snaga Republike Hrvatske, u skladu s Ustavom, imaju pravo na prakticiranje svojih vjerskih potreba. Pošto još uvijek nije osiguran adekvatan prostor u krugu kasarni u kojem bi se obavljale vjerske potrebe, njima je omogućeno da ih obavljaju u vjerskim objektima izvan kasarni. Tako, za sada, svaka kasarna u kojoj služe vojni rok pripadnici islama, ima obavezu da im osigura odlazak na džumu (molitvu petkom). Ako u gradu, gdje služe vojni rok, imaju gdje da obave džumu-namaz, oni su slobodni od 10-15 sati, a ako nemaju, onda im je kasarna dužna osigurati prijevoz do drugog mjesta. Tako, na primjer,

¹⁵ Isto.

¹⁶ "Preporod" br. 4/798, str. 10/11, od 15.02.2005. godine. Intervju Aziz ef. Hasanovića, glavni imam zagrebačke džamije i zamjenik muftije Republike Hrvatske.

¹⁴ http://www.morh.hr/ordinarijat/dokumenti/dokumenti_2_ugovor_svetastolica_RH_OSRH_dodatak.htm.

iz Šibenika je obezbjeđen prijevoz za muslimane vojnike do Splita, gdje ima mesdžid. Za Bajram imaju slobodne dane kako bi ovaj blagdan proveli u krugu porodica. Kada je riječ o odgovarajućoj ishrani, muslimani u vojsci imaju pravo na adekvatnu hranu. Oni imaju pravo tražiti hranu pripremljenu na islamski način, odnosno hranu bez svinjskog mesa. Da ova saradnja ima uzlaznu putanju, govori i činjenica da je u toku i uspostava imamata (institucionalnog vjerskog tijela u okviru vojske), čime bi se i zakonski regulisalo pitanje vjerskih prava pripadnika jedne od manjina u Vojsci Republike Hrvatske.

Važno je naglasiti da su ministar odbrane Republike Hrvatske gosp. Berislav Rončević i predsjednik Mešihata u Hrvatskoj muftija Ševko ef. Omerbašić dana 18.10.2005. godine potpisali protokol o dušobrižničkoj skrbi pripadnika Oružanih snaga RH za pripadnike islamske vjere.

Naime, ovaj će protokol jamčiti vojnicima muslimanske vjere pravo na adekvatnu prehranu i izvršavanje vjerskih obreda.¹⁷

Kada je riječ o vojnicima regrutima pravoslavne vjere u oružanim snagama Republike Hrvatske, mitropolit Jovan naglasio je da se uskoro očekuje sprovođenje pravoslavnog dušebrižništva u Vojsci Hrvatske, i to u skladu s ugovorom između Srpske pravoslavne crkve (SPC) i vlade Republike Hrvatske. U Ministarstvu odbrane Republike Hrvatske (MORH) pojašnjeno je da se na temelju zapovjedi iz 2005. godine, već sada u oružanim snagama sprovodi duhovna skrb za ročnike vojnike pravoslavne vjere.¹⁸

Srbija i Crna Gora

Ustavom Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), crkva je odvojena od države, a svi građani ravnopravni su u vršenju vjerskih poslova i obreda.

U skladu Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama SCG, religijske slobode i prava zagwarantovani su svim građanima ove državne zajednice, s mogućnošću njihove

¹⁷ Damir Dukić, "Slobodna Dalmacija", 19.10.2005. godine., str. 9.

¹⁸ Forum: www.lupus-istina.com/forum.

restrikcije za pripadnike oružanih snaga, a u cilju očuvanja javne sigurnosti građana i države.¹⁹

Kada je riječ o upražnjavanju religijskih sloboda u oružanim snagama SCG, prema raspoloživim saznanjima iz novinskih članaka, sve je prisutnija saradnja Vojske SCG i Srpske pravoslavne crkve.²⁰

Postoji tendencija da ova saradnja, prema Miroslavu Hadžiću, bude krunisana uvođenjem sveštenika u jedinice Vojske Jugoslavije, odnosno SCG.²¹

Vlasti tadašnje Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), tokom 2001. godine najavile su da Vojska Jugoslavije, poslije šest decenija, ponovo dobija svešteničku službu. Tih dana promovisan je zbornik Vojska i vera s besjedama dvadesetak učesnika okruglog stola, a glavna tema bila je Regulisanje vjerskih pitanja u Vojsci Jugoslavije, održanog u organizaciji Uprave za moral Generalštaba Vojske Jugoslavije (VJ). Svi učesnici jednodušno su se izjasnili za uvođenje vojne svešteničke službe, jer je, tvrde, veliki značaj vjere za duhovno uzdizanje i moralno vaspitanje vojnika, jačanje borbenog morala, razvijanje osjećaja samopoštovanja i samodiscipline, suprotstavljanje raznim vidovima pseudoduhovnosti. Predstavljeni su i rezultati nekoliko istraživanja posljednjih godina o pobožnosti u Vojsci, po kojima se više od 65 odsto vojnika i oficira izjašnjava da su vjernici, što je znatno iznad prosjeka u društvu. "Ako se u vojnim

¹⁹ Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti, uvjerenja ili vjeroispovijesti, što obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uvjerenju ili vjeroispovijesti ili da se oni promjene prema vlastitom izboru. Niko nije dužan izjašnjavati se o svojim vjerskim i drugim uvjerenjima. Svako je slobodan da u privatnom ili javnom životu ispoljava svoju vjeru ili uvjerenje vjeroispovijedanjem, obavljanjem obreda, pohađanjem službe i nastavom, pojedinačno ili u zajednici s drugima. Sloboda ispoljavanja vjere ili uvjerenja može se ograničiti zakonom ako je to neophodno radi zaštite javne sigurnosti, zdravlja, morala ili prava drugih lica.

²⁰ Prema istraživanju Centra za marketing i istraživanja "Marten Bord", a za potrebe Vojske Jugoslavije, 44% građana izjasnilo se protiv uvođenja vjerske službe u jedinice i komande Vojske Jugoslavije, dok 30% podržava ovu inicijativu; 14% građana uvjetno prihvata ovu moguću promjenu, dok 12% nema određen stav o ovom pitanju. Istraživanje je obavljeno tokom marta 2001. godine. Preuzeto od Miroslava Hadžića, Zaštita ljudskih prava u vojsci i policiji, Goragraf, Beograd, 2003, str. 119.

²¹ Nečelnik Uprave za moral Generalštaba Vojske Jugoslavije (VJ) Milan Simić najavio je uvođenje vojnih sveštenika u jedinice VJ, kao i to da će realizacija vjerske službe u vojsci i način organizacije svešteničke službe biti uređen pravilima službe, koja su dio internih dokumenata u koje javnost nema uvid. (dnevni list "Danas", 06. februar 2001)

jedinicama nalaze vernici, a nalaze se, s kojim pravom može biti suspendovano njihovo ustavom zajamčeno pravo na ispovijedanje vere”, zapitao se savezni ministar vjera dr. Bogoljub Šijaković, zalažući se istovremeno za državno jamstvo tog prava. Tadašnji načelnik Uprave za moral Generalštaba VJ general-potpukovnik Milan Simić rekao je da su za rješavanje ovog pitanja u obzir uzeta iskustva mnogih stranih armija, iskustva iz srpske i crnogorske, odnosno jugoslovenske vojske, dok su imale u svom sastavu svešteničku službu. On je dodao da su proučena rješenja Grčke, Ruske Federacije, Rumunije, Republike Srpske, Bugarske, Makedonije, Italije, Mađarske, Austrije, Belgije, Libije, Turske, Egipta, kao i neka iskustva Njemačke i Velike Britanije. U gotovo svim vojskama ovih zemalja sveštenici su one vjeroispovijesti kojoj pripada većinski narod, a u nekima samo u rukovodećem organu službe nalaze su i sveštenici drugih vjeroispovijesti, ali su i pripadnicima tih drugih vjeroispovijesti zagarantovana sva vjerska prava i slobode. Načelnik Simić naglasio je da je sveštenička služba u oružanim snagama Grčke, Republike Srpske, Rumunije i Belgije uključena u formacijski sastav jedinica, dok su u Mađarskoj i Austriji to posebne službe.

Tom prilikom osvrnuo se i na Kraljevinu Jugoslaviju, istaknuvši da su, poslije ujedinjenja u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, uvedeni u vojsku sveštenici svih priznatih vjeroispovijesti. A pri Ministarstvu vojnom i Ministarstvu mornarice bilo je tijelo koje je rukovalo svešteničkom strukom sastavljeno od sveštenika za pravoslavnu, rimokatoličku i muslimansku vjeroispovijest. Proslavljani su isti praznici kao i u Vojsci Kraljevine Srbije, s tim što su svaki vid, rod, puk i Kraljeva garda imali svoju krsnu slavu. Pripadnicima druge vjere omogućeno je da proslavljaju svoje najveće vjerske praznike. Ishrana je osiguravana prema pravilima svih priznatih vjeroispovijesti. Na osnovu ovih iskustava može se naslutiti buduća organizacijsko-formacijska struktura buduće svešteničke službe u Vojsci Jugoslavije, za čije je pripreme general Milan Simić rekao da su u završnoj fazi. Po principu da su sveštenici one vjeroispovijesti kojoj pripada većina, predloženo je da u svim jedinicama ranga puka, brigade, u stalnom sastavu budu pravoslavni sveštenici.

Pripadnicima drugih veroispovijesti bili bi, kaže se, zagarantovani sva vjerska prava i slobode, ali se ne kaže kako bi to konkretno izgledalo. Rabin Jevrejske vjerske zajednice u Jugoslaviji Isak Asijel podržao je napore odgovornih ljudi Vojske Jugoslavije da sadašnjim i budućim vojnicima omoguće da, u okviru vojničkog života, ispovijedaju svoju vjeru, uz napomenu da, naravno, u obzir treba uzeti i specifičnosti drugih vjerskih zajednica s područja Savezne Republike Jugoslavije.

A muftija beogradski hadži Hamdija Jusufspahić rekao je: “Statusom vojnika muslimana u Kraljevini Jugoslaviji bili smo zadovoljni. Tada su vojnici i starješine muslimani mogli slobodno ispovijedati svoju vjeru. Imali su posebnu kuhinju, hranu, i svoje vjerske starješine koji su ih podučavali vjeri. Mi se nadamo da će naša djeca i sada moći uživati takva prava, da čuvaju svoja vjerovanja i u praksi primjenjuju učenja svoje vjere. Pravo na vjeroispovijest osnovno je ljudsko pravo. Ali, način ostvarivanja tog prava u vojsci, izuzetno važnoj i osjetljivoj instituciji društva i države, svakako da ne smije biti prepušten samo vojsci. Naročito u Jugoslaviji, državi u kojoj je, bez obzira na teritoriju i vladajuću ideologiju nacionalno, odnosno vjersko pitanje bilo osnovni ključ njenog rasturanja i smanjivanja”, zaključio je Jusufspahić.²²

Tokom spomenute sesije dogovoreno je da pravoslavni sveštenici budu angažovani u kasarnama tadašnje Vojske Jugoslavije do kraja 2001. godine.

Pravoslavni sveštenici za koje je bilo planirano da uđu u kasarne Vojske Jugoslavije do kraja 2001. godine, na svojim odorama ne bi imali nikakva posebna obilježja, niti činove, a bili bi oslovljavani oče.

U Generalštabu su, tada, procijenili da će neophodna normativna akta biti usvojena do sredine 2001. godine. Poslije toga, vojni sveštenici će prvo služiti u većim garnizonima, a zatim i na Vojnomedicinskoj akademiji i u vojnim školama i akademijama. Razmatrala se i mogućnost službe u vojnim zatvorima. U skladu s materijalnim mogućnostima, planirano je da se postepeno u vojnim ustanovama i kasarnama izgrade pravoslavni vjerski objekti.

²² Izdaje NIP “Glas” a.d. “Glas javnosti”, Beograd, Jugoslavija, Internet izdanje, utorak, 8. maj 2001.

Tada je dogovoreno da će sveštenici u vojsci biti potčinjeni pomoćnicima komandanata za moral, a, u kanonskom smislu, nadležnom eparhijskom arhijereju područja na kojem se nalazi komanda, jedinica ili ustanova, kao i episkopu, članu Svetog arhijerejskog sinoda Srpske pravoslavne crkve koji bude zadužen za saradnju s vojskom. Prvi koraci već su učinjeni. Prema nezvaničnim informacijama, episkop vranjski Pahomije najavio je da će uskoro odrediti sveštenike koji će sarađivati s vojskom.

Na spomenutoj sesiji dogovoreno je da će, poštujući principe ravnopravnosti i jednakosti religija, vjernicima drugih konfesija biti maksimalno omogućeno da zadovoljavaju svoje vjerske potrebe, ali izvan vojnih objekata. U kasarnama bi im, prema potrebi, bila osigurana posna hrana i, u skladu sa zahtjevima njihove vjere, odsustvo radi proslave vjerskih praznika.²³

Pažljivim istraživanjem aktivnosti najavljenog instaliranja vjerske službe u Oružane snage Srbije i Crne Gore došli smo do podataka da najavljene, tj. dogovorene aktivnosti nisu, još uvijek, sprovedene u djelo.

U postojećim okolnostima, vjerski segment u Oružanim snagama Srbije, odnosno Crne Gore, koja je stekla svoju nezavisnost, funkcioniše na način da se, prilikom vjerskih praznika, manifestacija ili obreda, angažuju vjerski službenici iz vjerskih zajednica koji bi pružili vjerske usluge vjernicima pripadnicima oružanih snaga, poput održavanja predavanja povodom vjerskih praznika ili služenja vjerskih obreda prilikom značajnijih vjerskih događaja.

Republika Makedonija

Ustavom Republike Makedonije zagarantovana je sloboda vjeroispovijesti svakom njenom građaninu.²⁴ Ta prava se, dakako, odnose i na pripadnike njenih oružanih snaga. Međutim, kada je riječ o institucionalnom funkcioniranju, odnosno strukturalnom instaliranju vjerskih službi u Oružanim snagama Makedonije, raspoloživi izvori i saznanja govore da ovaj segment, još uvijek,

²³ Tanjug, Beograd, 07.05.2001.

²⁴ Članom 19, Ustava Republike Makedonije garantuje se sloboda vjeroispovijesti. Ispoljavanje vjerskih osjećanja je slobodno, javno, individualno ili u društvu s drugima.

nije regulisan na način kako to već funkcioniše u većini demokratskih zemalja. Prema riječima vrhbosanskog nadbiskupa kardinala Vinka Puljića, u oružanim snagama Republike Makedonije nije uspostavljena vjerska služba, niti su angažovani oficiri za vjeru. Vjernici pripadnici oružanih snaga Makedonije imaju pravo i mogućnost prakticiranja vjerskih osjećanja u smislu da dobiju slobodne dane za vjerske praznike, te da im nadležne službe angažuju civilne vjerske službenike iz vjerskih zajednica koji će održavati predavanja prilikom značajnih vjerskih praznika i koji će služiti određene vjerske obrede unutar vojnih objekata.

Republika Slovenija

Ustav Republike Slovenije garantuje potpuno poštivanje čovjekovih prava, među kojima su i sloboda savjesti i vjeroispovijesti.²⁵ Kada je riječ o religijskim slobodama pripadnika ove države, Ustav ostavlja mogućnost da one mogu biti ograničene podzakonskim aktima u vrijeme obavljanja vojničkih aktivnosti koje imaju posebnu odgovornost. U tom smislu, Zakon o odbrani i Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Slovenije decidni su u definisanju religijskih sloboda i prava pripadnika njenih oružanih snaga.²⁶

Opredijelivši se za evropske standarde i priključenje evroatlantskim asocijacijama, a uvjet za to je, između ostalog, i regulisanje pitanja religioznih sloboda za pripadnike oružanih snaga, vlada Republike Slovenije potpisala je dana 21.09.2000. godine Sporazum sa Slovenskom biskupskom konferencijom o duhovnoj skrbi pripadnika oružanih snaga Republike Slovenije. Također, vlada Republike Slovenije potpisala je Sporazum s Evangelističkom crkvom u Republici Sloveniji o duhovnoj skrbi pripadnika Oružanih snaga u Republici Sloveniji, dana 20.10.2000. godine. Sporazum su potpisali predstavnik Crkve

²⁵ Članom 41 Ustava Republike Slovenije garantuje se slobodno ispovijedanje religijskih ili drugih uvjerenja.

²⁶ Na osnovu Zakona o odbrani, Član 52, stavka 3 i Zakona o službi u Vojsci Republike Slovenije, Član 6, vojni obveznici, odnosno pripadnici oružanih snaga Republike Slovenije imaju pravo na nesmetano prakticiranje svoje vjere i vjerskih osjećanja u vrijeme kada nisu angažovani na zadacima koji ne dopuštaju odsustvovanje, dok se, u potpunosti, ne realiziraju (vježbe, dežurstva, manevri, bojeva gađanja itd.).

Geza Erniša i predsjednik Mješovite komisije vlade Republike Slovenije i Evangelističke crkve, ministar za kulturu Rudi Šeligo.²⁷

Da je jedan od uvjeta za ulazak Slovenije u NATO savez i institucionalno uvođenje vjerske službe u oružane snage, ukazuje i nezvanični podatak da je predstavnicima Slovenije u Briselu rečeno od relevantnih međunarodnih subjekata da, ukoliko ozbiljno računaju na ulazak u ovaj savez, moraju instalirati vjersku službu u oružane snage.

Vjerska služba u oružanim snagama Republike Slovenije institucionalno je uspostavljena septembra 2000. godine spomenutim sporazumom o duhovnoj skrbi vojnika, koji je potpisan između Slovenske biskupske konferencije i vlade Republike Slovenije.²⁸

Pored ustavnih i zakonskih odredbi koje uređuju način ispoljavanja religijskih potreba pripadnika oružanih snaga Slovenije, urađen je i Pravilnik o organizaciji religijskih duhovnih potreba koji detaljnije precizira prava i slobode pripadnika oružanih snaga Slovenije na praktično ispoljavanje tih potreba unutar vojnih objekata, kao i strukturu oficira za vjeru.²⁹ Isti pravilnik definisao je i institucionalno pitanje prakticiranja vjerskih sloboda unutar vojnih organizacija oružanih snaga Slovenije, formiranjem Vojnog vikarijata Generalštaba Vojske Slovenije, na čijem se čelu nalazi vikar.

Formacija Vojnog vikarijata popunjava se iz sastava vojnih službenika koji imaju odgovarajuću stručnu spremu. Nazivi vjerskih službenika u Vojsi Slovenije jesu: vojni vikar, namjesnik vojne vikarije, pomoćnik vojnog vikara, vojni kapelan i pastoralni asistent. Zakon o pravilu službe u Vojsi Republike Slovenije, također, daje određene ingerencije Vojnom vikarijatu u pogledu institucionalnog regulisanja religijskih sloboda u oružanim snagama.³⁰ Isti zakon nalaže da personal Vojnog vikarijata mora

²⁷ Plut, Jože, Prava čovjeka, Družina d.o.o., Ljubljana, 2002., str. 311.

²⁸ Isto, str. 9.

²⁹ Članom 2 Pravilnika o organizaciji religijskih duhovnih potreba potvrđuje se da pripadnici oružanih snaga Republike Slovenije, kako vojnici, tako i službenici i namještenici imaju pravo da neometano ispovijedaju vjeru u skladu sa Zakonom o pravilu službe u Vojsi Republike Slovenije.

³⁰ Član 4 Zakona o pravilu službe u Vojsi Republike Slovenije precizira da Vojni vikarijat stvara potrebne pretpostavke vojnicima i civilima iz sastava oružanih snaga Slovenije različitih vjeroispovijesti za nesmetano prakticiranje njihovih vjerskih potreba.

biti na raspolaganju svim pripadnicima oružanih snaga koji iskažu želju i potrebu za prakticiranjem vjerskih obreda.

Također, Vojni vikarijat dužan je omogućiti razgovore i predavanja za pripadnike oružanih snaga iz vjerskog sadržaja za koji se izrazi želja. Pored toga, dužni su osigurati adekvatan prostor unutar vojnih objekata za obavljanje vjerskih aktivnosti. Usto, obavezni su osigurati odgovarajuća odobrenja za unos vjerske literature u objekte kasarni i drugih vojnih prostorija, kao i nesmetan ulazak predstavnika različitih vjerskih skupina u vojne objekte. Načelnik Generalštaba Vojske Slovenije obavezan je, svojom linijom zapovijedanja, osigurati adekvatne prostorije za obavljanje vjerskih obreda u Vojsi Republike Slovenije.

Iz navedenog proizlazi da strukturu vjerske službe čine pripadnici katoličke vjeroispovijesti, dok ostale manjine u Republici Sloveniji nisu ostvarile pravo na upošljavanje svojih predstavnika u ovu službu. Raspoloživa saznanja ukazuju da pripadnici oružanih snaga Republike Slovenije iz reda drugih vjerskih skupina imaju pravo na ostvarivanje, odnosno prakticiranje religijskih sloboda na način da dobiju slobodne dane za vjerske praznike, da prakticiraju osnovne vjerske obrede u vjerskim objektima van kasarne, kao i da imaju mogućnost izbora hrane koja im je, u skladu s njihovim vjerskim propisima, dozvoljena.

حسين عمروفيتش

الحريات الدينية للمنتسبين إلى القوات المسلحة

في دول يوغسلافيا السابقة

أبدت نتائج بحثي بخصوص التنظيم القانوني للحريات الدينية في القوات المسلحة في دول يوغسلافيا السابقة أن تلك الحريات الدينية قد نُظمت تنظيمًا قانونيًا في جميع الدول ولكن في عملية التطبيق لا تزال العلاقات بين الجماعات العرقية المختلفة لم تُنظَّم بعد أي لم تُحلَّ حلاً مناسباً مسائل الاحتياجات الدينية للأقليات القومية في القوات المسلحة.

يقصد بهذا قبل كل شيء الحق الأساسي للجندي على الطعام الحلال (القرآن المنعزل) وحقه على الغرف الخاصة بتأدية الواجبات الدينية وحقه على قراءة المطبوعات الدينية. وبالنظر إلى التنظيم الفعال لهذه الحوائج أُنجزت البوسة والهرسك وجمهورية كرواتيا وجمهورية سلوفينيا تقدما ظاهرا لأنها نظمت الخدمات الدينية داخل القوات المسلحة. أما صربيا والجبل الأسود وجمهورية ماكيديونيا فهي لا تزال تبحث عن الحلول المتعلقة بإدخال الخدمات الدينية في نظام الدفاع.

إذا أخذنا بعين الاعتبار الحقيقة أن مرحلة الترانزيت أي إصلاح القوات المسلحة لا تزال مستمرة في جميع دول يوغسلافيا السابقة من المتوقع أن مسألة الحريات الدينية للمنتسبين إلى القوات المسلحة ستُنظَّم تنظيمًا قانونيًا كاملاً في وقت قريب.

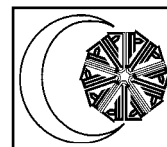
By Husejin Omerovic

RELIGIOUS LIBERTIES OF THE MEMBERS OF MILITARY FORCES IN THE STATES OF EX-YUGOSLAVIA

The results of a research regarding the institutional regulations of religious liberties within the military of the states of ex-Yugoslavia shows that these liberties are legally regulated in all states, but, on the ground, the relations between different ethnic groups are not defined, that is, the religious needs of minority groups in the military are not adequately regulated.

The matters concerned are, in the first place, elementary rights of soldiers to religiously approved food (separate cooking dishes), a proper space for performing religious duties and prayers, and access to the literature with a religious contents. The noticeable progress in this regard has been made by Bosnia and Herzegovina, Republic of Croatia and Republic of Slovenia, who, already, have chaplaincies in their armed services, while Serbia, Montenegro and Republic of Macedonia are still looking for a solution to install this kind of service within their systems of defense.

Having been aware of the fact that the transitional period, that is, the reform of the military in all states of ex-Yugoslavia is, still, in progress, it is to be expected that, in foreseeable future, the matter of religious freedom of the servicemen will be fully and institutionally regulated.

studije

sami frašeri

zalaganje heroja na širenju islama

Uvod

Ovaj priručnik džepnog formata koji imamo na raspolaganju nastao je daleke 1302. god. po H., odnosno 1884. godine n.e. To je najmanje djelo po obimu velikog leksikografa, enciklopediste i naučnika, poznatog u turskoj književnosti kao Šemsuddin Sami-bej. Pisano je u stilu tadašnjeg pisanja knjiga: na početku uz zahvalnost Svemogućem, a na kraju se autor zahvaljuje Sveznajućem Allahu što je uspio završiti knjigu.

Kako se, uglavnom, priručnik i danas može okarakterisati aktuelnošću u prikazivanju događaja koji su se dogodili u piščevo doba ili ranije, on je ipak drugačiji od današnjeg. Pojedina dešavanja koja su se kroz historiju ponavljala i vršila pritisak na vjernike veoma su slična ili istovjetna onim današnjim dešavanjima ili pak dešavanjima od prije više od stotinu i dvadeset godina. Knjiga je manjeg obima, napisana je na oko trideset stranica, bez podjela na poglavlja. Autor preporučuje čitaocima, a mi isto to danas činimo, da zamole Svevišnjeg Allaha da im da strpljenje, interesovanje i volju u čitanju ovog malog, ali korisnog priručnika.

Priručnik ne spominje pojedine muslimanske države ili oblasti koje su nastale tokom dvadesetog stoljeća, kao što su: Pakistan, Indonezija, Malezija, Bangladeš, Somalija, Libija, Mali, Džibuti, Čad, Eritreja, Nigerija, Kuvajt, te države koje su dugo bile pod okupacijom Rusije, Engleske, Francuske i drugih...